

'We helpen scholen hun visie, missie en samenhangende doelen verder te verduidelijken'

'Het cruciale woord binnen burgerschapsonderwijs is participatie. Kinderen de ruimte geven mee te mogen denken en praten.' Dat drijft Maartje Reitsma in haar gesprekken als ambassadeur. 'Veel leraren zijn niet meer gewend reflectie-vragen te stellen. Zoals: wat is mijn rol als leraar, wat wil ik kinderen meegeven? Ik zie het als mijn taak dat vuurtje aan te wakkeren.'

Hoe ben je ambassadeur geworden, en vooral: waarom?

'Ik werd gevraagd, en mensen om me heen vonden de rol echt iets voor mij. Zelf heb ik wel gedubd. Eerlijk gezegd vind ik het woord burgerschap niet prettig. Voor je het weet ga je een norm stellen: wanneer is iemand een goede burger? Of het wordt een vak, waar je een vinkje achter kan zetten als het is getoetst. Dat wil ik niet. In mijn ogen heeft het onderwijs al vaak een smalle benadering met de nadruk op reguliere vakken. Maar het concept achter burgerschap spreekt me wél aan. Als orthopedagoog staat de ontwikkeling van kinderen voor mij voorop. Wie zijn ze, wat drijft ze? Hoe prikkelen we ze, zodat dat ze een stap verder zetten in hun brede ontwikkeling? Dat ze daar lezen, schrijven en rekenen voor nodig hebben is evident. Maar daar hoort ook kunst bij, bijvoorbeeld. Er is geen mooiere manier om jezelf te ontwikkelen in beeldende vorming, theater, muziek, dans. Je bent meer

dan je schoolse vaardigheden: je bent een mens die een plek heeft in deze wereld. Hoe verhoud je je als kind daartoe? En op welke manier kan jij je kwaliteiten en ideeën toevoegen aan deze wereld? Dat t is voor mij veel belangrijker. Dat is mijn drive.'

Wat motiveert scholen om actief aan de slag te gaan met burgerschap, in jouw ervaring?

'Dat verschilt. Sommige scholen zijn al ver, en willen nog wat puntjes op de i zetten. Er zijn ook scholen die wel willen, maar geen idee hebben waar te beginnen. En er zijn scholen die wel weten dat het belangrijk is, maar er eenvoudigweg nu geen tijd voor hebben. Ik vind het interessant als scholen zelf vragen gaan stellen, als ze benieuwd zijn wat ze ermee kunnen. Dan ben ik op mijn sterkst. Dat wordt een goed gesprek, want dan is er ruimte voor ideeën, visie, dromen én zelfreflectie.'

Wat valt je op in de gesprekken die je voert?

'Dat veel scholen niet direct weten wat ze met burgerschap moeten. Daarom zijn wij als ambassadeurs belangrijk. Vaak begin ik met een heel open gesprek. Dan vraag ik aan iedereen wat zij verstaan onder burgerschap. De interactie die dan ontstaat is vaak al heel verrassend. Burgerschapsonderwijs weerspiegelt het verhaal van de school zelf, en dat is als het goed is terug te zien in de schoolcultuur. We denken in het onderwijs snel in activiteiten. Daar zijn we enorm goed in. Minder vaak zijn we ons bewust waarom we iets doen. Evaluatie legt de nadruk op het wat, en niet op wat het opbrengt.'

Wat zet je in om scholen vooruit te helpen?

'Om mensen inzicht te geven in de grote lijnen en de samenhang in hun gedachten is het burgerschapshuis heel geschikt. Dat hebben we als ambassadeurs zelf ontwikkeld. Eigenlijk is het een visualisatie van de

samenhang van alle elementen van burgerschap. Het begint met de bedoeling: wat willen we kinderen meegeven op het gebied van burgerschap als ze na 8 jaar de school verlaten? Dat is het dak. Onder het huis staan de trappen: dat zijn de voorwaarden om aan burgerschap te kunnen beginnen. Is het bijvoorbeeld veilig om je mening te durven geven? En zijn wij ook een gemeenschap waarin ik als kind mee mag doen? De muren van het huis zijn gebouwd als pijlers: kennis van jezelf, kennis van de ander en kennis van de wereld. Maar het betreft ook de vaardigheden die je nodig hebt zoals mee kunnen praten en reflectie. Meer weten? >>>

Een van de scholen die ik begeleid heeft met dat huis geïnventariseerd wat ze al doen en hoe ze dat doen. Ik heb ze kunnen helpen hun visie, missie en samenhangende doelen verder te verduidelijken. Hoe gelukkig word je daarvan?'

Wat kunnen scholen doen om te voorkomen dat het onderwerp in de waan van de dag wegzakt naar de achtergrond? Hoe blijven ze scherp?

'Door hun visie zo zichtbaar mogelijk te maken. Ik ben veel in Afrika geweest, onder andere bij de Masai, daar heb ik ook scholen bezocht. In al hun eenvoud hebben die scholen op hun gevel staan wat hun toegevoegde waarde is. Waarom ze bestaan en waarom kinderen naar school gaan. Dat is zo ongelooflijk mooi, om dat op de gevel te hebben staan. Stel je voor dat je als school zover bent dat je precies weet waarom je er bent, wat je kinderen mee wilt geven en je zet dat op de muur, in drie zinnen. Dat zijn hogere doelen waar je naar toe wilt werken met elkaar. Dan weten kinderen ook wat de bedoeling is. Dat is een mooi voorbeeld.'

Hoe zie je de toekomst van het burgerschapsonderwijs op basisscholen?

'Als ambassadeur sta je heel even in het veld om vragen te stellen en daarna ben je weer weg. En dan hoop je dat je mensen genoeg hebt gemotiveerd en geïnspireerd om daarmee aan de slag gaan. Tijdens een begeleidingstraject en in gesprekken, merk je wel dat iedereen het waardevol vindt om naar de basis terug te gaan en te praten over de

kern van het onderwijs. Vaak komt dat neer op participatie. Kinderen leren meedenken en -praten, en ze ook die ruimte geven. Dat zijn we een beetje verleerd, kinderen moeten vaak gewoon doen wat ze gezegd wordt. Terwijl ze van nature mee willen doen. In de kleuterklassen is daar vaak nog wel gelegenheid voor. Daar mogen ze meedenken over de manier waarop ze met elkaar om moeten gaan. Vanaf groep drie neemt dat alweer een beetje af. Nu is er veel vastgelegd in regeltjes. Op een school vertelde een lerares eens dat ze graag naar buiten wilde met haar kinderen, maar dat kon niet. Ik vroeg verbaasd waarom niet, want zo moeilijk leek me dat niet. Wat bleek? Dat hadden ze niet afgesproken. En ze moesten allemaal hetzelfde doen. Dan breekt mijn hart. Dit soort krampachtigheid is niet nodig. Ik zou het persoonlijk heel fijn vinden in contact te blijven met iedereen die ik heb begeleid, om het onderwerp levend te houden. Maar dat gaat niet. Mijn tip: Maak daarom je bedoeling en doelen zichtbaar. Zodat het gesprek over onderwijs en burgerschap dagelijks gevoerd wordt.

